

Anarkisten

Utkommer vær 14. dag

Abonnement mottas paa postkontorer
i in- og utlan. I K.ra: Vibes g. 8, 4. et.
og Storgaten 20, 4. etg.

Koster 40øre kvartalet

Redaktør: KRISTOFER HANSTEEN, Vibes gate 8, 4. etg.

Fredag 23. september. 1898

Gives der noet socialt spørsmål i Norge?

(Fortsat).

—o—

Tiliere blev de større gaare i Norge dyrket væsentli av husmæn. Husmennene fik en plas unner gaaren, det vil si et lite hus og til dette et stykke jor. der kunne være av forskjelli størrelse; det kunne være saa lite, at man kun kunne fø noen sauer der, og saa stort, at man kunne fø en eller op til 3 og 4 kjør der. For dette svarte husmennene unner tiden en aarli avjift, foruten at de var forpliktet til at arbeide for en vis lav løn paa gaaren, naar gaarmannen hadde bruk for dem. Oftest betalte dog husmennene ingen avjift i rede penge. Husmæn finnes der ennu en hel del av i landet; men deres antal er dog betydeli avtatt, og det avtaa fremdeles stadi. Avjift i rede penge betaler de nu ennu sjelnere, og den løn de faar, er ikke saa liten som i gamle dage. Den varierer nu mellem 50 øre om dagen og kosten og kr. 1.50 og kosten. Det første er meget daarli, og det siste, som de kun faar paa faa steder, er heller ikke rart, da husmannen er bunuen til plassen og arbeidet paa gaaren, naar bonnen har bruk for ham. Han kan derfor ikke paata sei noet stadi arbeide annetstes, og om han kan faa noet midlertidi arbeide i mellomtiden, naar bonnen ikke har bruk for ham, er meget usikkert. Desuten er husmannen saa forførdeli bunnen; han binner sei jærne til plassen for 5 aar ad gangen; naar de 5 aar er gaat, og han ikke netop kan faa fat i noet annet arbeide, netop som kontrakten utløper, er han not til at binne sei paa 5 aar igjen, vad enten han vil eller ei; for at spare saa meget op, at familien kan leie hus, mens mannen reiser ut for at finne arbeide, efterat kontraktstiden for plassen er utlopet, er vanskeli for en husman og vil avhænge av tilfæillet; har han kunnet skaffe sig noenlunne stadi og vellønnet arbeide utenfor sit arbeide paa gaaren i det siste halvjaar for kontraktens utlopet, kan det til nød la sei jøre, ellers ikke.

Ellers drives arbeidet paa gaarene i de senere aar mest av arbeidsfolk, der ikke er bunne til gaaren; de arbeider der i aannetiden, ellers ikke. Disse arbeidere faar paa øst-

landet i de senere aar fra 2 kroner op til kr. 2.50, sjellen mere, 3 kroner er kun en untagelse; men de maa holle sei selv med kost. Imidlertid varer jo dette arbeide kun i aannetiderne; utenfor disse tider er der lite eller intet arbeide at faa i bygderne for arbeiderne; livet blir derfor her for usikkert for dem; de søker til byerne, til fabrikkene og jernbaneanlæggene, vor de kan faa stadi arbeide. Det er derfor i de senere aar blit mere og mere vanskeli for bønnenne at faa arbeidsfolk. Bønnenne nødes til selv at arbeide saa meget som de rækker. De anskaffer maskiner i saa stor utstrækning, som de formaar. Stillingen som sofabonne er nu meget vanskeli at holle. I aannetiderne maa bønnenne arbeide meget haart; men vad værre er, de maa ta sine børn til jælp; gutter fra 10 til 15 aar maa i slaataannen arbeide fra tili om maarnen til sent om aftenen med at slaa og bære og kjøre hø, og især i bakket terræn, som det jo for en stor del er i Norge, er dette et meget tungt arbeide, altfor tungt for børn. Pikerne maa ossaa arbeide med; baade bønnenne og, vor der finnes forpaktere, disses dotre maa være med at sætte og ta op poteter, skjære og binne korn o. s. v., og at arbeide med dette fra om mornen klokken 6 til om aftenen klokken 6 eller 8 er for tungt for et 14—15aars pikebarn; det hænner da ossaa, at deres helbred liden derunner. Et tilfælle av anvennelse av børn til lanararbeide vil vi fortælle. En gaarman i en av M.osbygderne hadde got or paa sei, fordi han skaffet fattifolks børn arbeide. Han drev sin gaar kun med børn; han fik arbeidet billi utfort, da han knapt betalte dem halv dagløn. Forunderli nok var han av den grunn efter sigene anseet blant bygdens fattie. At det var uforsvarli at paalegge børn saa tungt arbeide, og at gaarmannen beriket sei paa en unaturli maate, syntes ingen at ha oie for.

De større jorbesiddere sikrer sei jærne nutildags endel arbeidskraft, idet de antar en eller flere gaarsgutter; desuten kan de betale den arbeidsløn, som dagarbeiderne forlanger, og de dagarbeidere, som kan opdrives i bygden, kommer derfor til dem. De smaa gaarbrukere derimot har ikke raad til at holle fast

gaarsgut og har de overhode penge til at betale en lønarbeider i aannetiden, maa de prute paa lønnen, og de faar derfor ofte ikke noen. De er derfor værst farnne. En bonne paa Hadelan fortalte nyli, at det var ham ikke muli at drive gaaren, saadan som den bør drives; at holle arbeidsfolk utenfor aannetiderne hadde han ikke raad til, og han rak ikke at utføre alt det arbeide, som maa til, forat gaaren skulle kaste av sei, vad den kunne kaste av sei. Hans nabo fortalte, at han da — det var i slaataannen — hadde været not til at kjøpe margarinesmør baade til familien og arbeidsfolkene. Det var nok ikke hænt ham før.

Man ser altsaa, at eiendomskultur en værken lenger formaar at frembringe veldyrkede marker eller at skaffe massen av joreiere, de mange smaa, en tilfredsstillende tilværelse. Om den atter vil kunne bringes op til at jøre dette, er et spørsmål. Det gamle forhaal, at joreierne faar arbeidet utført for næsten ingenting, kommer jo ikke tilbake. Paa Hadelan er ikke jernbane, men der kommer snart. Spørsmålet er altsaa, om de forandrete forhold, som jernbanen frembringer, vil kunne bringe tingene paa fote igjen. Naar jernbanen kommer, vil det bli lettere for bygdernes ungdom at komme væk, hen til steder, vor der er fast og noenlunne ordentli lønnet arbeide, og der vil sansynlivis ossaa bli fabrikker paa selve Hadelan. At faa arbeidsfolk for bønnenne vil derfor bli ennu vanskeliere. Men naar jernbanen kommer, vil det bli lettere for bønnenne at faa avsatt sine varer, og vis der med tiden kommer fabrikker til bygderne, vil bønnenne i dem, der arbeider i fabrikkene, ved rimelie priser kunne sikre sei kunder, kansje helst ved mellomkomst av kooperasjon. Men arbeidskraften vil altsaa bli dyrere for bønnenne. Vistnok vil de kunne inrette sei fornuftiere, en de ofte nu jør. Ved at være mere villie til at sælle en lanarbeider saa meget jør, at han kan bygge hus og kansje ha en ko eller to paa vilkaar, som han kan opfylle, vil de kunne faa en del arbeidere til at bli i bygden som lanarbeidere, og naar bønnenne benytter dem vixelvis, vil arbeideren kunne leve, vis bønnenne vil gi ordentli arbeidsløn, og det vil de sansynlivis kunne jøre, naar de faar

Paa alle andre steder var opstannet ved at slukne. I Alicante

og Aemte hadde det pæret et omtrentlik den 9 og 10. maj. I den første nævnede by var krænningen som paa saa mange andre steder, misselevet i spissens med flagrende fane. I Almeria badte bevegelsene og minuteretnærsk, mere politisk usensuelle, i en god del butikker blev plyndret, i en forrøvelse skil opretnene havde over 30.000 duros (105.000 kroner) i en anden 15.000 pesetas.

Der var emmen. I Madrid, Valencia, Gijón, Talavera de la Reina, Almería var den sociale krigs strik

AvC. Malato i „Le Liberraire”. (Port.)

meentli rok og matreist slukte den earringenise kantons kramperækning var den sise. Et tenti grubenheimele hadde holdt seg i vel en uke i sin sierra, troviset at de sulter og var tversengt frast utenforvorden, ekt de tistur in paade opstillete beingiser og opok de urpoidet tjen. Kun noen haarnak kete blev enn en tilhng i fjelene, jngert og makteslose.

Antallet av fangne mandte nu

[illegible][illegible]

tekt hvite
digtere og c
men har selv
heden at g
nu blive nog
hann blive g
mande, det v
med en vel
er hendes l
manden ser
og maler s
hvor store t
bankbrog.

Naar det
som driver
sammev ske
del nu Eton
undras pak
Kobberet er
denne saar
slipsman) n
ger haand p
foldser smu
minden saa
v. s. søger
verne sig
uselvstændi
køpster og
til. Allemne
altsaa kort i a
paa sig i a

Av Embr. Strand. (Forts.)

Foruden pengesporsmalet kan

son han, hvad
at alle munt-
leve som en
og legning?
sammen, ha-
den anden h-
den anden g-
han den and-
beten anden i
beten anden i
vil forsøge?
ene vil have
tidlig og de-
sig ved at b-
osv. i det u-
mindre af de
det jo være
kommer nye
holdningen o-

gene gear, og
 hvor det er
 skyder paa
 de konklus
 skilfulde vi
 sure; men m
 humor. Ved
 saa ligetil at
 da er ofte de
 at gaa bort
 der er et
 rene vokser
 haande ugre
 om vesle Ole
 eller lille Ma
 shæet Marie,
 tidtende dern
 at den skal v

vil, til hømene skal smaa prisner, og den anden vil kun give dem Erød og melk. Saa skil forældrene naturligvis af sig, hvad hømene skal blive. Den ene har stor respekt for herden og drømmer om at se dens midt kappe og kræmme om den anden vil sætte ham i munden. Saa skal hømene gifte sig med dyngen. Saa skal hømene gifte sig med en af forældrene vil, at jorden skal fin til den rigge. Ark. Pedersen skal fin til den rigge. Og han faar med det vil ikke jens, og han faar methold af den anden.

Satledes gaar det gennem højskolen. Uenighed, mandhuggeri og strid hver eneste dag. Selv om man tager de lykkeligste ægteskaber vil man dog finde, at der er nok i ting, som gør hjemmet mindre hyggeligt, og at begge ægtefællemer viist mangen gang i sit stille sind havde ønsket, at de aldrig havde giftet sig.

Endelig har vi igen noget det aller uhjyggeligste ved det „love“ tegtekab, tvangs-egteskabet nemlig kjonsongang. Ved giften maaltet har manden faaet fuld myndighed over kvinden i den henseende og kan bruge hende eller lade den være, aldeles som han selv vil. Der staaer hun aldeles hjælpeløs, ja mere hjælpeløs, end om hun havde hørt

tu sinuaten naem. Om man-
slied hende ud, odelægger hende,
denne henseende kan hun ikke klinge
intet gløve for at betri sig. Skil-
misse kan hun ikke faa, ja ikke
engang opinionen kan være hende
til nogen hjælp, da sligt sees paa
som noget stygt, som „anstændig-
folk ikke kan tale om!“ „Betræsk-
bet bliver paa den maade ofte vol-

Denne afskyelige indretning, som kaldes det „hellige“ ægestak (austyget, alt, som gløt menneskeafskyelige, gaar ejene under navn af „helligt“) vil blive staaende, saa længe dette samfund staar. Maa vi have en behøver det. Hvilken forfærdelig mact giver det vel ikke, men som har det høvst at hvide

folk sammen for tid og evighed, et
 ten det nu er hyfogen eler prestee
 Men naar dette af loen og uretse
 dighed ejenemvele samfund et
 gang er sendt did joberen grov, d
 vil ogsaa det evige rgeskab hav
 summe skjelne.

Elisabeth, kaiserinne av Østrig,
dronning av Ungarn, er myrdet.
I Italien har massen av be-
vilgnes teveligheit i de siste
ti vort elemda. Der er næsten
ingen industri, kun i Not-Italien
der If. Jorden, der mulvexes a
sæpene, drækes dæd. Befolkning
gen har ingen adfærd. Befolkning
sel noget at leve af. Der er 3
millioner mennesker i Italien.
I landet fiar endel av befolkningen
arbejde i den tid da massen stuer
og mæder den hoserne. For det fryl-
te til atsmænderne arbejder de samme

[illegible]

2011

e
r-
y-
le
e.
R
it
t-
n

11

...n-
...m-
...e-
...t-

100

[illegible]

Elisabeth, keiserin

man der stiftende af retnings-

statschefen, kongen, sente kolonner av soldater til alle kanter av Italien for at skyte de sultende ned; og gater og veie fløt av blo av mæn kvinner og born. Og bourgeoisiet gottet sei derover. Og de, som ikke blev skut, blev sat i fængkel for aar, fordi de hadde villet ta mat for at redde sei fra hungersdøden, og fordi de hadde ropt paa andre samfunstilstande en dem, der jøre det umuli for dem at leve.

Og Italiens proletariat har det ikke bedre en for, og de omvankende maa vedbli at vandre.

I Østrig og Ungarn er ossaa befolkningens levevilkaar daarlie, især i Syd-Østrig, men fremforalt paa lannet i Galicien og Ungaru. I mange aar har der aarli vært brøkampe. Lanbefolkningen lider frykteli, i Galicien unner den polske lanadels tyranni, i Ungarn baade unner de adelie og borgerlie gosherrer. Der er dobbelt saa mange arbeidssøkende, som der blir antat arbeidere. De mæn, som faar arbeide i aannetiderne, faar kr. 1.10 om dagen og kvinnerne 70 øre. Utenfor aannetiden sulter de alle. I de to siste aar har der uavladeli vært brøkampe; i Galicien stormer mængden jødernes boder. I det sydlie Ungarn tar skattekræverne stadi væk de sultende familiers siste møbel ut av husene som pant for skat. Og naar familien eller hele lansbyernes befolkning sætter sei til motværgje, kommer soldaterne og skyter dem ned, 30—40 mennesker, mæn og kvinner, blev skut ved en enkelt saadan leilighet ifjor. Ved brøkampene avjor ossaa soldaternes kuler kampen. Ivaar var der almindeli reising blant lanbefolkningen over hele Ungarn. Der blev utbret streik blant lanarbeiderne, der holtes en mængde moter. Bevegelsen begynte at anta en revolutionær karakter. De sultende streiket; de var alle enie om heller at utholle den fulstændie sult fra om vinteren en stun til fremfor at arbeide for en løn, vorfor heller ikke de av dem, som fik arbeide, og deres familie kunne leve. De besiddende og deres rejering møtte bevegelsen med krut og fængsler. Keiserkongen, rejeringen og stortinget var enie om at senne sine regimenter til de forsjellie dele av Ungarn. Foreninger og moter sprængtes, og aviser unnertryktes. Ved at en god del menneskers blo fløt, og at mængder av mennesker blev fængslet baade i by og paa lan, blev bevegelsen unnertrytt.

Saa kom attentatet paa keiserinne Elisabeth. Foroveren var en omvankende italiener, der hadde opholt sei længe i Ungarn.

Hald ut!

Alt liv utviklar seg. Det er meining i tilvære. All vokster gjeng mot eit visst maal. Menneskja stend hogst av alt liv paa jordi. Difor hev ho ogsaa det hogste og største fyrebilæte — ideal — maal. Det er det me inkje betre namn hev aa

gjeva en gud. Me voner, at den tid skal koma, daa gud „vert alt i alle“ som sendemannen Paulos longe skreiv um. Me skal verta som gud sjelv. „Gud er kjærleik“. Aldri kan me tenkja os gud for kjærleg. Me ser alt berre som i skodda endaa. Men me trur, um me ikkje ser. No er mannaetti i vokster mot maale. Det veit me. I denne vokster mot maale skulde alle menneskjo standa som brør og systrar. Og syskenskjaerleiken vert større for kvart aarhundrad, som gjeng. Alle menneskjo hev likame og sjæl. I alle likam er det dei same grunn- to—grunemne. Beini t. d. er samansette av $\frac{2}{3}$ fosforsurkalk og $\frac{1}{3}$ kolsurkalk. Sjæli hev ævleikskraft i seg. Likame gjeng med dauden berre yver i nye former. I desse formene liver det uppatt. Heile mannaetti hev utvikla seg fraa det same laagare grunnform. Det kan godt vera et hogare dyr. Det kan vera fraa ei einaste selle. Det kan vera fraa leirklumpen. Me veit det ikkje. Men me veit, at alle skulde hava det godt paa jordi. Me veit, at alle skulde vera brør og systrar. Men skulde dei det vera, so hadde alle like rett til jordi. Jordi er for alle menneskjo.

Men so paa ein elder annan maate tok eigenkjaerleiken — egoisma ti aa gjera sei gjeldande. Det kom kanskje reint tilfellegt. Kanskje var det me no kallar vondt tilstades fraa den fyrste tid. Me veit det ikkje. Me veit berre, at menneskjone gjorde gale — synda, meire fyrr en no. Naud og mannahat og vonnelska i det heile breidde seg ut yver jordi. Ulikskapen vaks. Magti vart sett i hogsaete. Faa spurde etter retten. Naturen hev stor innverknad paa menniskja. Det kom fram fleire folk med visse særmerke alt etter dei plassar dei livde paa. Desse folki kom til aa skapa seg meir eller mindre hoge og væne gudar. Det kom an paa livsvilkori. Alle vilde naa up til gudane. Det var maale. Dei kjende det i seg sjelv, at noko vanta. Dei merka, at dei ikkje kunde greida seg med eigen dugleik. Difor tok dei til aa dyrka sine gudar. Jødene naadde etter ei lang utvikling til trui paa ein livande gud. Dei lengst komne hjaa grekerane t. d. gjorde det same. Og so kom paa den laglege tidi Jesus Kristus fraa Nasaret som blomen av heile mannaetti sin lange vokstar. Han livde lenge som murmeisterbygningsmann. Fyrst og framst maa eit menneskje skaffe seg foda. So heldt han sine storlagne talor um live her paa jordi. Han sette menneskjone det maal aa verta fullkomne, som den allkjaerlige gud i himmelen er fullkommen. Det er ei grei leid. Det skal etter Jesus si meining vera fred og lukka paa jordi for alle. Aldri hev det vore betre paa jordi en no. Men det er langt til maale. Me smaafolk kjenner det mest. Men me maa halde ut. Me veit, at vor sak skal sigra, so sant som det er meining i tilvære. Me hev aa halda vaart krav klaart og greidt

fram. Aldri maa me slaa av. De som samvite segjer er rett, maa me liva i. Me lid sjelv. Men me voner, at etterkommarane skal faa det likare. Det gjeld um aa halda ut. Retten skal og sigra yver magti og tyrannie. Aa. O. V.

Man faar i ovenstaaende et inblik i vordan en man tænker, der har faa kunskaper, er opvokset paa lannet unner lite aansutviklende omgivelser, men som dog ikke er aandelu virksom.

Der kommer i dette stykke tilsyne en blanning av sprette kunskaper, tyk overtro, noen tænking, frihetsideer, revolutionære ideer med haab om fremtidi lykke for menneskeheden.

Man ser saa ofte aansprodukter, der rober noenlunne lignende aandelie sammensætning. Det er overtroen, som klæber ved disse.

Den falske forestilling, vorpaa denne overtro er bygget, har navnet gud. Til eenne forestilling knytter sei saa en hel del andre falske forestillinger: forestillingen om at mennesket kan deles i to dele: legemet og sjælen, forestillingen om, at den ene av disse dele, sjælen, lever, efterat man er død o. s. v., o. s. v.

„En oprørers ord“

av

Peter Krapotkin

vil om kort tid begynde at utkomme paa vort forlag.

Værket vil utkomme i ca. 18 hefter, vært paa 16 sider. Vært hefte vil koste 10 øre, ved første heftes mottagelse 5 øre i tillegg for omslaget. Vær 14. dag vil der komme 1 hefte.

Vi inbyder herved „Anarkisten“s læsere til at abonnere. Det vil ganske vist interessere alle at læse et av Krapotkins værker.

Utenbysboende kan abonnere og om de ønsker, insenne betalingen i to avdelinger: 1 krone ved første heftes mottagelse og 1 krone, naar halvdelen av værket er utkommet, altsaa efter mottagelsen av 9. hefte.

Vi vil da senne dem 5 hefter ad gangen for at spare porto.

I København kan abonnement teines hos P. Jensen, Istedg. 65. 5. sal.

Her i Kristiania teines abonnement i „Anarkisten“s redaktion. Vibes g. 8. 4. etg.

Nye anarkistiske aviser:

Ciencia social (Den sociale videnskab), Buenos Aires, sprog: spansk.

Le pot-a-Colle (Limpotten), organ for møbelarbeiderne, Paris.

Freies Wort, Liverpool, sprog: tysk-jødisk jargon.

Volné Listy, Brooklyn, New-York. 43, Johnsons avenue.

Aviser og boker, sente til redaktionen: Arbeidet, Bergen.

L'enclos, revue bi-mensuel, Paris. 7. rue de Saules.

Authen & Petitz bogtrykkeri.